

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-03-13

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienum: SKR 2023/02299

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 13 mars 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Eskilstuna kommun

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR, Kommunal och Allmänskommunal verksamhet.

Beslutet expedierat 2024-04-05

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Eskilstuna kommun

Eskilstuna kommun har inkommit med en begäran om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 och Bilaga R.

Ansökan avser kommunens heltidstjänstgörande utryckningsstyrka och omfattar 36 heltidsbrandmän, 12 funktionsbrandmän, 4 gruppchefer/-styrkeledare, 6 brandmästare (insatsledare) samt cirka 5 vikarier.

Eskilstuna kommun består av en större tätort och flera mindre. De geografiska förutsättningarna innebär att det förutom en större heltidsstyrka i Eskilstuna finns två deltidstationer och två räddningsvärn i andra orter.

För att verksamheten ska kunna utföra sina åtaganden behöver 12 av brandmännen ha en kombinationstjänst (funktionsbrandman) som innebär att de till två tredjedelar av sin arbetstid följer ett skift och till en tredjedel av sin arbetstid är förlagda på dagtid (funktionspass). Funktionsbrandmännen har delansvar i de olika funktionsgrupperna och används för att verksamhetens uppdrag avseende utåtriktad information och utbildning, trygghetsskapande arbete i prioriterade områden, underhåll av fordon och materiel vid våra deltidstationer, arbete på övningsfältet, större övningar osv ska kunna genomföras av personal som inte är i utryckningsberedskap.

Som skäl för dispens har Eskilstuna kommun bland annat anfört följande.

Kommunen uppger att dispens söks för att fortsatt kunna schemalägga dygnspass på helger och vid behov för övningsverksamhet och avsaknad av vissa kompetenser. För att ständigt kunna upprätthålla av den sammantagna kompetensnivån som behövs i insatsberedskapen behöver personal kunna flyttas mellan olika skiftlag varför flexibilitet är nödvändig.

Semesterperioden är särskilt svår att lösa med bibehållen förmågenivå. Den hanteras med hjälp av sommarvikarier, funktionsbrandmän som går helt in i skiftschema och genom förskjuten arbetstid.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Kommunen har ansökt om en generell dispens under ett år, för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring under veckans alla dagar kommunens heltidstjänstgörande utryckningsstyrka. Ansökan är inte avgränsad till någon specifik situation, visst arbete, viss kompetens eller till viss tidsperiod eller andra omständigheter.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet, stationer eller hela styrkor under veckans alla dagar. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Kommunen har uppgivit att de arbetat med flera olika schemaförslag i enlighet med dygnsviloreglerna men dessa har bedömts medföra stora svårigheter för verksamheten, bland annat i form av vakanstäckning med rätt kompetens.

Nämnden uppfattar att arbetsgivaren bedömt att det för närvarande inte är möjligt att bemanna verksamheten utan dispens för dygnspass under helger samt i vissa fall kunna genomföra övning och utbildning.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Eskilstuna kommuns ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden, ovan, beviljas dispens enligt följande.

Arbetstidsnämnden beviljar dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring under helger i grundschema samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.